

FACTSHEET BOERENGANZEN

Versie december 2023

Introductie

Nederland is met zijn laaggelegen graslanden, veel water en zachte winters een ideaal gebied voor veel ganzensoorten. Naast de wilde ganzen die in grote getalen in onze landelijke gebieden overwinteren of jaarrond verblijven, leven er ook ganzen in steden, (stads)parken en woonwijken.

Ganzen in stedelijk gebied, zoals boerenganzen, Canadese ganzen en Nijlganzen, werden van oorsprong gehouden vanwege hun vlees en veren, als lokvogels voor de jacht, als waakdier of voor de sier. In de loop der tijd zijn veel van deze gedomesticeerde ganzen echter gedumpt of ontsnapt, en vervolgens verwilderd. Deze ganzen kunnen zich in stedelijk gebied goed handhaven omdat er voldoende schuilgelegenheid is, ze regelmatig bijgevoerd worden door mensen, of gemakkelijk voedsel (etenswaren- en resten) vinden in hun omgeving (Van der Jeugd, 2006; Van Poelgeest, 2023).

Deze factsheet is gericht op boerenganzen, maar veel van de uitgangspunten zijn tevens van toepassing op andere voorheen gedomesticeerde, maar inmiddels verwilderde, ganzen- en eendensoorten in de stad.

De boerengans

Boerenganzen, ook wel tamme gans genoemd, leven in sociale groepen. Paren blijven meestal hun leven lang bij elkaar. Ze zijn heel erg plaatsgetrouw en kunnen over het algemeen niet goed vliegen. Het zijn daarom een goed voorbeeld van zogenoemde 'standvogels', die in de zomer en winter in een relatief klein gebied verblijven. Boerenganzen komen over het algemeen voor in parken en bij vijvers in steden en dorpen. Ze maken hun nesten op een beschutte en begroeide plek en zoeken voedsel op open plekken langs het water.

Draagkracht

Het maximaal aantal boerenganzen dat in een gebied kan leven (de draagkracht van het leefgebied) is onder andere afhankelijk van de hoeveelheid voedsel, water,

aanwezigheid van predatoren (natuurlijke vijanden), de aanwezigheid van dierziekten en de aanwezigheid van rust- en nestplaatsen. Wanneer er meer ganzen zijn dan de draagkracht aankan, zal de populatie door ziekte, migratie en verminderde voorplanting kleiner worden. Hierdoor wordt de situatie voor de overgebleven dieren weer gunstiger. Als het aantal ganzen in een gebied onder de draagkracht zit, dan zal er over het algemeen voldoende voedsel, water, rustgelegenheid en nestplaatsen aanwezig zijn voor groei en voortplanting. Het aantal ganzen zal dan toenemen tot de draagkracht is bereikt (Van den Bremer et al., 2019).

Wet- en regelgeving

De boerengans is geen beschermde inheemse diersoort en valt dan ook niet onder de beschermde dieren binnen de Wet natuurbescherming (of de Omgevingswet per 1-1-24). De boerengans mag daarom in principe met de hand worden gevangen om overlast te voorkomen.

Echter genieten ook niet-beschermde diersoorten enige mate van bescherming. Voor deze dieren geldt: wil men dieren vangen met vangmiddelen zoals netten en kooien of doden met het geweer (buiten de bebouwde kom) dan is een ontheffing noodzakelijk. Tevens geldt ook voor deze dieren de algemene zorgplicht zoals vermeld in de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Zodra boerenganzen gevangen zijn is ook het besluit 'Houders van dieren' van toepassing. Dit houdt in dat zorgvuldig met deze dieren moet worden omgegaan en dat ze niet zonder redelijk doel mogen worden verwond of gedood. Onder redelijk doel valt bijvoorbeeld het beëindigen of voorkomen van onmiddellijk gevaar voor dier of mens of het beëindigen van ondraaglijk lijden van het dier.

**DIEREN
BESCHERMING**

Standpunt van de Dierenbescherming

Het doden van ganzen die door toedoen van de mens (zoals het dumpen van dieren en het bijvoeren) overlast geven, vindt de Dierenbescherming niet acceptabel. Het nemen van dodende maatregelen resulteert niet in blijvend kleinere populaties en veroorzaakt veel dierenleed (Dekker, 2023). Doden door vergassing is voor ganzen een zeer pijnlijke, langzame dood. Om ganzenoverlast in de stad te beperken, moet worden ingezet op duurzame, preventieve maatregelen, in plaats van doden en bestrijden. Is de overlast door ganzen reëel dan dient deze op een duurzame, diervriendelijke wijze opgelost te worden.

Aanpak van de problematiek volgens de Dierenbescherming

Door middel van voorlichting, deelname aan diverse werkgroepen, opdracht geven en meewerken aan (wetenschappelijke) onderzoeken en belangenbehartiging bij provincies, de Tweede Kamer en ministeries pleit de Dierenbescherming voor de inzet van preventieve, niet-dodende maatregelen om ganzenoverlast in steden op een diervriendelijke en duurzame wijze te verminderen. Denk hierbij aan het minder aantrekkelijk maken van groene gebieden in de stad in combinatie met nestbeheer en het voorlichten van publiek rond het voeren van ganzen.

Geschikte rust- en foerageergebieden creëren in het buitengebied

Creëer voor ganzen aantrekkelijke rust- en foerageergebieden waar ze ongestoord hun gang kunnen gaan. Op dit moment is er in Nederland een tekort aan zulke gebieden. Bij het selecteren van ganzenrustgebieden dient rekening te worden gehouden met verschillende factoren: voedselkwaliteit en -hoeveelheid, veiligheid voor ganzen, bekendheid van het gebied bij ganzen, grootte van het gebied, afstand van het gebied tot slaapplek en afstand tot gebieden waar ganzen geweerd worden (de Natuurverdubbelers et al., 2023). Gebieden die mogelijk als ganzengebieden aangewezen kunnen worden zijn natuurgebieden, stukken land die mogelijk vrijkomen door de uitkoopregeling van boerenbedrijven vanwege stikstofmaatregelen, dijken, braakliggende akkers en velden. Deze gebieden kunnen bovendien

aantrekkelijker gemaakt worden door bijvoorbeeld witte klaver in te zaaien.

Minder aantrekkelijk maken van groengebied in steden

Ganzen worden in de stad met name aangetrokken door kort gemaaid gazons, vooral als deze in de buurt zijn van water. De huidige stadsparken zijn met hun kort gemaaid grasvelden en vijvers met eilandjes ideaal ingericht voor ganzen. In gebieden waar ganzen voor veel overlast zorgen kan een aangepast maaibeleid, waarbij het gras minder vaak wordt gemaaid, ervoor zorgen dat ganzen zich verplaatsen naar gebieden elders. Ook kunnen stadsparken anders worden ingericht, zonder de klassiek aangelegde vijvers met eilandjes, maar met steile oevers en met planten en grassoorten die niet geliefd zijn bij ganzen. Op deze manier kan het gedrag van ganzen gestuurd worden, zodat ze bepaalde gebieden verlaten (hoog gras, veel struiken en heggen) en andere gebieden opzoeken (laag gras, open en kale vlaktes).

Informeren en voorlichten van publiek

Als aanvullende maatregel om ganzenoverlast in de stad te beperken, is het van belang om het publiek voor te lichten en van de juiste informatie te voorzien. Dit kan door het plaatsen van (informatie)borden om voor ganzen te waarschuwen of door een voerbod op te stellen op probleemlocaties, zodat de draagkracht van het gebied wordt verlaagd.

Nestbeheer

Om uitbreiding van ganzenpopulaties te beperken kan indien nodig nestbeheer worden toegepast. Deze methode kan in stedelijk gebied goed worden ingezet. Met behulp van drones en warmtebeelden kunnen nesten opgespoord worden (vooral belangrijk in grotere, onoverzichtelijke gebieden).

Bij nestbeheer worden de eieren geprikt of in maïskiemolie gedompeld. Het is gebleken dat nestbeheer ten minste op lokaal niveau het gewenste effect heeft op het aantal zomerganzen (Smit, 2021; Gemeente Rijswijk, 2022). De gemeente Rijswijk, heeft bijvoorbeeld deze methode succesvol toegepast. In 2017 werden circa 1500 ganzen geteld, waarvan een groot deel jonge ganzen. In de jaren daarna 500-600 ganzen, bijna allen volwassen dieren (Smit, 2021; Gemeente Rijswijk, 2022). Wel is van belang dat alle eieren in het nest behandeld worden, omdat een gans

in het wild 10 á 15 jaar oud kan worden en zodra het dier volwassen is een relatief lage sterftekans heeft. Ze hoeven dus maar eenmaal in die 10 á 15 jaar een jong groot te brengen om 'zichzelf' in de populatie te vervangen.

De uitvoering van het nestbeheer moet plaatsvinden volgens een strikt protocol. Nestbeheer mag bijvoorbeeld alleen uitgevoerd worden wanneer de eieren niet langer dan 14 dagen bebroed zijn om dierenleed te voorkomen (Smit, 2021; Van Poelgeest, 2023). Een protocol dat gevolgd kan worden en dat hier bij de uitvoering rekening mee houdt, staat beschreven op de website van Duurzaam Fauna Advies en is [hier](#) te downloaden.

Vangen en verplaatsen

Als bovenstaande maatregelen niet effectief zijn en de boerenganzen absoluut niet meer getolereerd worden op de plaats waar ze leven, zullen ze gevangen en verplaatst moeten worden. Dit kan het beste in de ruiperiode (begin van de zomer, direct na de nestperiode) worden gedaan, omdat ganzen in deze periode niet kunnen vliegen. De dieren moeten worden verplaatst naar een geschikte omgeving, met voldoende voedsel, soortgenoten en naar een plek waar ze niet tot overlast zullen zijn. Voor het verplaatsen van dieren naar een ander gebied is een provinciale ontheffing nodig.

Wat kunt u doen?

Burger

- Laat geen etensresten achter en voer ganzen niet om overlast te voorkomen.
- Neem zelf contact op met de betreffende gemeente wanneer u zich zorgen maakt om het welzijn van de boerenganzen in uw omgeving.
- Stem tijdens de verkiezingen op een partij die in het verkiezingsprogramma pleit voor meer inzet op preventieve, niet-dodende maatregelen voor overlastgevendende dieren.
- Word lid/donateur van de Dierenbescherming en steun daarmee onze acties en werkzaamheden.
- Meld je aan als vrijwilliger bij de gemeente of faunabeheereenheid (FBE) om ganzen te verjagen of nestbeheer toe te passen.

Provincie

- Stimuleer het inzetten van diervriendelijke, duurzame maatregelen om ganzenoverlast in de stad te beperken. Het nemen van dodende maatregelen heeft niet geleid tot (blijvend) kleinere populaties en veroorzaakt veel dierenleed.
- Kijk of er binnen de bestemmingsplannen mogelijkheden zijn voor het creëren van plekken waar ganzen wel welkom zijn.

Gemeente

- Maak gebruik van niet-dodende maatregelen om ganzenoverlast in steden zoveel mogelijk te beperken. Denk hierbij aan maatregelen zoals het voor ganzen onaantrekkelijk maken van groene gebieden in steden, bijvoorbeeld door het voedselaanbod te verkleinen, steile oevers toe te passen en gras lang te laten groeien.
- Voorzie inwoners van informatie over de dieren in hun omgeving, zodat zij begrijpen hoe deze dieren zich gedragen en hoe ze hier mee om kunnen gaan.
- Geef voorlichting over de onwenselijkheid van het voeren van ganzen (bijvoorbeeld door het plaatsen van borden).
- Pas indien nodig nestbeheer toe als aanvullende methode om uitbreiding van ganzenpopulaties te voorkomen.
- Stel drones met warmtebeeld beschikbaar voor de teams die het nestbeheer toepassen, zodat alle nesten gevonden en behandeld worden.

Handig naslagwerk

- Buij, R., & Koffijberg, K. (2019). Ganzen en ganzenschade in Nederland: Overzicht van kennis en kennishiaten voor effectief beleid. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 2965.
- Dekker, N. (2023). Jagerslatijn: mythes en fabels over de jacht. KNNV Uitgeverij.
- Gemeente Rijswijk (2022). Evaluatie ganzenbeheer 2022 Gemeente Rijswijk. <https://www.rijswijk.nl/sites/default/files/2023-05/EVALUATIE%20GANZENBEHEER%202022.pdf>
- Latour, J.B., Stahl, J., Jouta, J., Hoks, M., & Anjema, A. (2021). Advies voor een ganzenbeheerplan gemeente Zwolle. A&W-

**DIEREN
BESCHERMING**

rapport 21-243 Sovon-rapport 2021/103.

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek,
Feanwâlden en Sovon Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen.

- Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (mei 2021), Ganzen zonder grenzen; Advies voor een robuust en gebiedsgericht ganzenbeheer:
<https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/12/Eindadvies-ganzen-zonder-grenzen-%E2%80%93-voor-een-robuust-en-gebiedsgericht-ganzenbeheer.pdf>
- Smit, F. (2021). Het ei van Columbus? Ganzennestbeheer in stedelijk gebied. Vakblad Natuur Bos Landschap.
- Sovon. (2023). Soepgans.
<https://stats.sovon.nl/stats/soort/1619>. .
Geraadpleegd op 1 augustus 2023.
- Stubbe, M. (2021). Beleidsadvies ganzenoverlast Gemeente Rotterdam. MSc stagerapport. Wageningen University & Research.
- Van den Bremer, L., Schekkerman, H., van Winden, E. & Vogel, R. (2019). Draagkracht voor overwinterende ganzen in Natura 2000-gebied Rijntakken. Sovon-rapport 2019/36. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Van der Jeugd, H. (2006). Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Van Poelgeest, P. (2023). Nestbeheer. Duurzaam Fauna Advies.
<http://www.duurzaamfaunaadvies.nl/werkwijze/nestbeheer/>. Geraadpleegd op 1 augustus 2023.

**DIEREN
BESCHERMING**